

Rörlig bild- och filmkunnighet

filminstitutet.se

Svenska
Filminstitutet

Rörlig bild- och filmkunnighet

När vi lär oss läsa och skriva gör vi det steg för steg. Enligt väl beprövade pedagogiska upplägg tränas fingrarna till att forma bokstäver med pennan, bokstav läggs till bokstav tills läskoden knäcks. Till en början är meningarna korta, böckerna tunna, för att sedan gradvis bli längre och tjockare. Efter hand går det att utläsa nyanser i språket, höra skillnader i språkets toner. Världen öppnar sig för att uttrycka sig sakligt, poetiskt, retoriskt och metaforiskt. Förståelse för olika texttyper tränas, en instruktion, en argumenterande text, en berättelse i jag-form. Detsamma gäller för matematiken och naturvetenskapen. Steg för steg tränas siffror och räknesätt, steg för steg studeras naturens logik.

När det kommer till rörliga bilder råder en annan logik. Här har format sig tankesätt som bygger på antaganden om att barn och ungdomar "redan kan så mycket" om rörlig bild och film. Att de redan spenderar tillräckligt med tid med telefoner och datorer och "film ser de ju redan så mycket" och förresten "kan de ju redan mer än mig om teknik".

Vad är det som gör att det tar sådan tid att införa steg för steg-lärande när det kommer till bildspråk? Varför överlämnas detta kunskapsfält till egenlärande, hierarkiskt underställt textspråket? Visuell kommunikation är trots allt det dominerande sättet att kommunicera med varandra idag: kombinationer av bild och text, rörliga bilder och film. Så varför får rörlig bild- och filmkunnighet så liten plats i skolan?

Det är många som arbetar för förändring på det här området. Många aktörer som tycker att det går för långsamt att implementera rörlig bild- och filmkunnighet i skolan. Vi på Filminstitutet är en av dessa aktörer, en av många med lång historia av att arbeta för film i skolan, filmpedagogik och filmkunnighet. Utifrån vårt perspektiv, med uppdrag att främja svensk film och skapa bästa förutsättningar för att den ska nå sin publik, samt att främja barn och ungdomars lärande om film och rörlig bild, vill vi höja filmkompetensen på många olika sätt.

Tillsammans med andra vill vi skynda på utvecklingen av filmkunnighet inom skolan. Vi vill se att det utbildas lärare och rektorer och satsas mer på svensk forskning och läromedel inom området. En nödvändighet för att inte grupper i samhället ska fastna i audiovisuell analfabetism.

I boken *Introduktion till filmpedagogik. Vita duken som svarta tavlan* går att läsa:

För även om vi idag är duktiga på att förstå snabba bildflöden måste vi alla lära om att se, analysera och skapa film för att verkligen bli filmkunniga och det är felaktigt att förutsätta att vi alla, automatiskt, hamnar på samma kunskapsnivå utan utbildning.

Skolan är den enda platsen där den här kunskapen kan nå alla.

Vad är rörlig bild- och filmkunnighet?

Filmkunnighet är basen för all rörlig bildkommunikation.

Begreppet filmkunnighet ingår i begreppet MIK, medie- och informationskunnighet, som är ett samlingsnamn för vad som krävs för att bygga ett demokratiskt samhälle med deltagande medborgare. Det är ett begrepp som tagits fram internationellt av UNESCO för att möta den samtida digitala utvecklingen. Filmkunnighet tillhandahåller praktiska och teoretiska verktyg för att förstå och använda rörlig bild och ger lärare förutsättningar att arbeta enligt läroplanens nya skrivningar om digital kompetens.

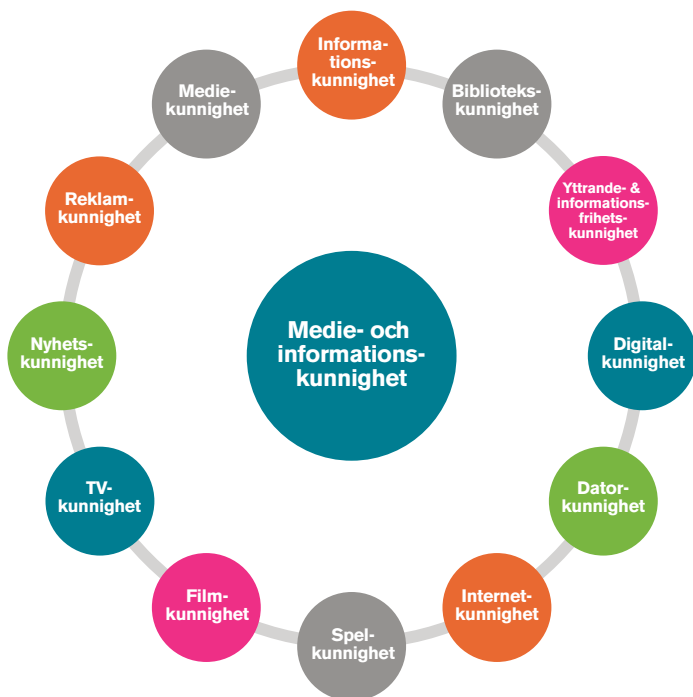
På några punkter krävs förtydliganden av vad filmkunnighet är inom MIK-systemet.

1. Filmkunnighet inbegriper all form av rörlig bild.

Ordet film leder idag alltför ofta tanken till *en* form av film, en snäv förståelse av film, det vill säga spelfilm i långfilmsformat.

2. Filmkunnighet rymmer i likhet med textspråkets läs-, skriv- och hörkunnighet: kulturell, kritisk och kreativ kompetens – att se, samtala och använda/skapa film.

Medie- och informationskunnighet tenderar idag att förstås ur ett teknologiskt perspektiv, vilket får konsekvenser för hur filmkunnighet förstås och tillämpas.

Vilka färdigheter ingår i filmkunnighet?

Att förstå vad som berättas

Kunskap om filmsort och genre, berättandeformer, påverkan, känslöförmedling.

Exempel på frågor att ställa: Vad berättas? Vad gestaltas?

Att förstå hur något berättas

Kunskap om filmens språk (berättande, kamera, klippning, ljud och iscensättning).

Exempel på frågor att ställa: Hur förmedlas form och innehåll? Hur gör jag för att berätta det jag vill berätta? Skildra det jag vill skildra? Visa det jag vill visa? Kommunicera det jag vill kommunicera?

Kritiska perspektiv

Kunskap om representation, realism, teoretiska perspektiv, källmedvetenhet.

Exempel på frågor att ställa: Vems eller vilkas röster ges utrymme? Vem berättar? För vem? På vilket sätt? Varför?

Kontext

Kunskap om historiska och samhällliga aspekter, produktionsvillkor, visningspraktiker.

Exempel på frågor att ställa: I vilket sammanhang har de rörliga bilderna tillkommit och hur visas de?

Varför är rörlig bild- och filmkunnighet så viktigt?

Filmkunnighet är en demokratisk fråga. Utan rörlig bild- och filmkunnighet kan vi inte vara fullt ut källmedvetna. Utan filmkunnighet kan vi inte uttrycka oss medvetet, kunnigt, fritt och nyanserat i vår tids bildrika kommunikationslandskap. Filmkunnighet inbegriper alla former av

rörligt bildmaterial i alla former av visningsformat (smartphone, tv, biograf, spel, webb, sociala medier).

För att i vår samtid kunna förstå och kommunicera med varandra behöver skolan lära ut rörlig bild- och filmkunnighet – steg för steg – till alla!

KÄLLOR OCH LÄS MER:

Introduktion till filmpedagogik. Vita duken som svarta tavlan, Malena Janson (redaktör), Malmö: Gleerups, 2014. Citat av Per Eriksson.

Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället. Skolan och demokratin. UNESCOs ramverk för lärare och lärarutbildning. Analyser och reflektioner, Ulla Carlsson (redaktör), Göteborg: Nordicom, 2013.

filminstitutet.se

© Svenska Filminstitutet
Skrivent: Annika Wik,
Fil. dr. i filmvetenskap
Form: Fräulein Design
Tryck: Lenanders
Foto: Sanna Svanberg